

Magyar Kálmán:
A Mátyás-kori reneszánsz legjelentősebb somogyi emlékeiről
(A kiváló reneszánsz kutató, Balogh Jolán emlékére)

- Részlet a tanulmányból -

„...Az utolsó Marczali, vagyis Marczali László édesanyjának, Báthori Katalin síremlékéhez a megtalálásakor két márvány díszes kőlap tartozik. A 2001-ben Segesden megnyílt Árpád-házi Szent Margit kiállítóhelyen megtalálható síremlék töredékeket 1988-ban már publikáltuk.ⁱ Ezt a követ 1979-ben emeltük ki ideiglenes helyéről a római katolikus templomtól DK-re lévő Mária sziklakápolna talapzatából.ⁱⁱ

A két darabra tört vörös márványlap 1945 után került a feltárási helyére. Előtte a templom oldalfalába falazták be, majd 1945-ben a torony pusztulása után sérült, hiányos állapotban helyezték át. Takács Ince írása szerint 1756. március 13-án, a régi vár köveinek eltakarításánál az egyik téglásmester „in loco arcis”, vagyis a vár helyén hatalmas oszlopra bukkant nemzetségi címerrel, amelynek hosszúsága 6 láb és 2 czol, szélessége pedig 3 láb, mellette két vitéznek (?) a csontvázát találták meg.ⁱⁱⁱ Március 16-án 12 ökörrel a ferences rezidenciába (régibe) hoztatták el. A női alakot és töredékes latin feliratot tartalmazó követ a ferences templom bejáratí falába jobbra beépítették, majd a második világháború során a visszavonuló német csapatok által bekövetkezett robbantás után szállították el és beépítették a Mária sziklakápolna falába. Takács szerint a latin szövegtöredékekből ez olvasható ki:

NIFCUC C
I AVIA
AGIS E
NO ISSIM
KAHRIN
VIVEN.^{iv}

A község szülötte, az ugyancsak ferences Bozsóky Pál Gerő későbbi olvasata szerint a kő felírata a következő:

MAGNIFICUS... AVIAE... AGISTER... NOVISSIME... CATARIANE...
VIVENS... Vagyis: Nagyságos... (női) Ősének... Mester... Legújabbán...
Katalinnak... Élő (esetleg élve).^v

Szerintünk a kövön világosan egy redőzött (lebegő) ruhába, köpenybe öltözött szárnyas angyal látható, valószínűleg egy címet tartva. A kívül párkányszerű szegéllyel ellátott, közepén fúratott díszből induló S-alakú motívumok mellett, kívül egy sorozat rozetta, valamint párhuzamos vonaldísz zárja, külső szélei legömbölyítettek. Az angyal jobb felé félköríves, töredékes ívindításban végződik. Fölötte egy négyszögletes táblában „ICUS... AVIA... AQUIST... ISSIM... CATERINA... VIVENS” olvasható. A másfél méternél alig hosszabb

és negyed méter vastag vörös márvány síremlék másik felén (arányos tükörábrázolás szerint) ugyancsak egy angyal állhatott. Ez a két angyal tarthatta a félköríves mezőben lévő címet (címereket?), illetve a felső feliratmezőt.^{vi}

Kinek, vagy kiknek a sírfeliratát őrizte meg ez a kő? Az világosan olvasható, hogy a feliratában egy Katalin keresztnévű nőről van szó. A darab stílusa, kivitelezése a 15. század végére, a 16. század elejére utal. Ez a főrangú hölgy pedig Báthori Katalin, Marcali György somogyi főispánnak a felesége lehetett.^{vii}

A segesdi kiállítóhelyen ma is megtekinthető sírkövet az országos tudományos szakmai kör még nem ismeri igazán. Balogh Jolán 1981-ben azt írta róla: „a segesdi sírkő hallatlanul érdekes, a tervezett ausztriai kiállítás nézőpontjából pedig igen-igen fontos darab. Kiállítását máris javasoltuk és tervbe vettük. Akkor természetesen sor kerül a restaurálására is: fényképezése akkor könnyebb lesz. Ha kiállítjuk, akkor 15-20 soros közlést kérünk majd névvel a katalógus részére. Minden közlés névvel jelzett lesz.”^{viii}

Sajnos a segesdi Báthori Katalin-síremlék tervezett ausztriai kiállítása megghiúsult, főképpen technikai okok miatt: az érte leküldött teherautó sofőrje – a darab nagy súlyára hivatkozva – az elszállítását ugyanis nem vállalta.

ⁱ MAGYAR i.m. 1988, 119-120; 32. kép 5-6.; MÁTYÁS i.m. 1989, 120-122.

ⁱⁱ A Rippl-Rónai Múzeum leltárkönyve szerint 178.4.1. leltári számon már három darab szerepel.

ⁱⁱⁱ TAKÁCS Ince: *Szent Ferenc fiai a Veszprém egyházmegye területén különös tekintettel a XVII-XVIII. században*. Veszprémi Egyházmegye Múltjából, szerk. PFEIFFER János, Veszprém, Kézirat, 1948, 141; 623. jegyzet

^{iv} Ua., 141.

^v BOZSÓKY PÁL Gerő: *A segesdi Báthori Kata élete és vége*. Párizs, Kézirat, 1985, 83.

^{vi} MAGYAR i.m. 1988, 32. kép; 5-6.

^{vii} MAGYAR Kálmán: *Somogy megye legkorábbi központja II*. Somogy, 1980, 70-72.

^{viii} Balogh Jolán 1981. október 28-án, Budapesten kelt levele.